

Lastenkirjallisuus tukee kielitietoisuuden kehitystä

Kaisa Laaksonen
Lastenkirjainstituutti

Kuinka käyttää lastenkirjallisuutta varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa?

- Aikaa lukemiselle, lukurutiinit
- Ääneen lukeminen
- Keskustelu kirjallisuudesta, lukupiirit
- Erilaisten tekstien lukeminen eri tarkoituksissa
- Kirjallisuus eri oppiaineiden tunneilla
- Kirjallisuus toiminnan käynnistäjänä
- Lukuhaasteet, ajalliset ja määrälliset
- Lukemisen yhteisöllisyys!

Lukemo.fi

Lukemo.fi/lukuklaani

Lukemo.fi/lukuhaaste

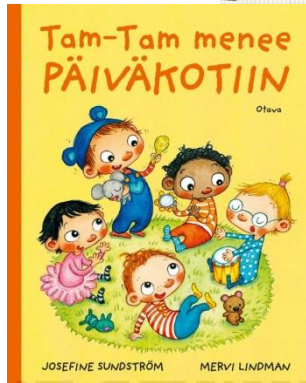
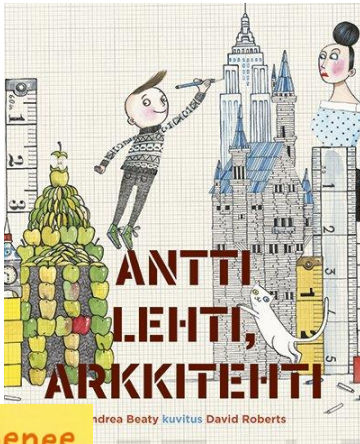
<https://www.kirjastokaista.fi/koulutuskanava/>

Mitä lukisin?

kuvakirjat
sadut

runot ja lorut
lastenromaanit

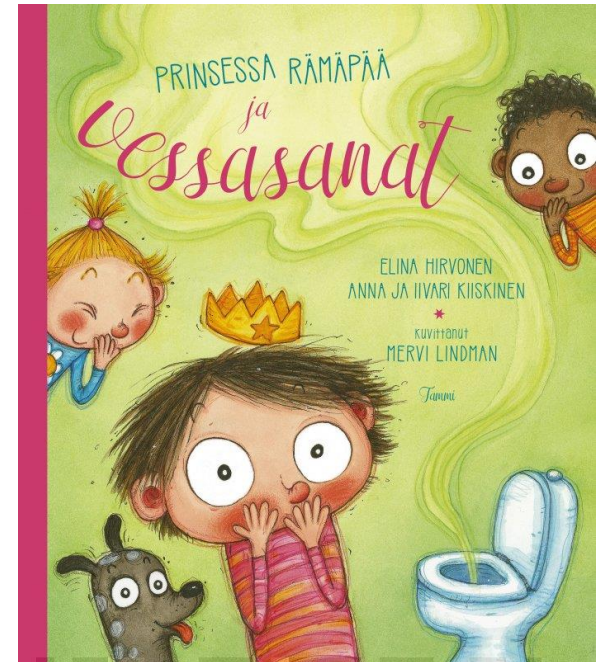
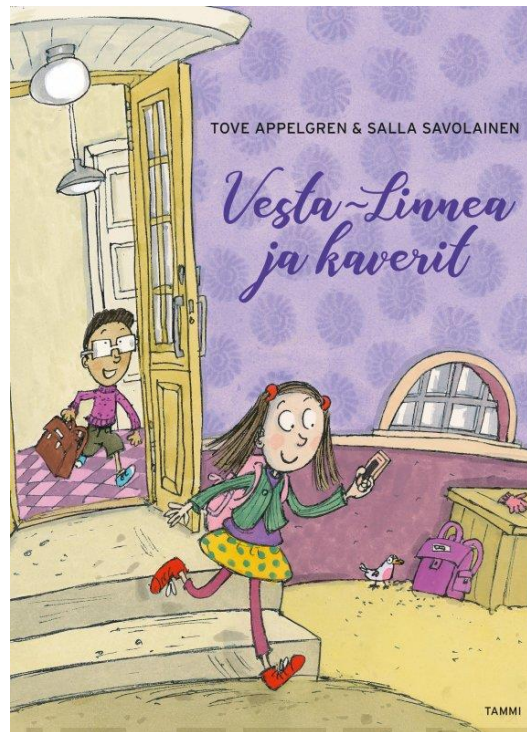
tietokirjat
sarjakuvat

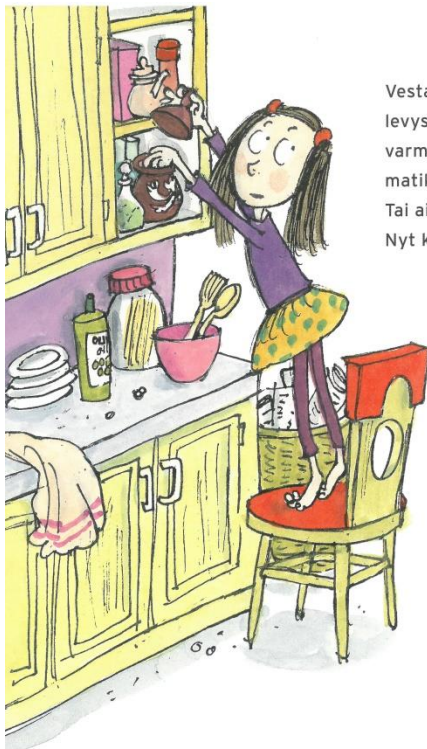

Kielitietoisuuden osa-alueet

1. Kielen huomioiminen
2. Kielyhteisöihin kohdistuvat asenteet
3. Kielellinen luovuus
4. Metakielellinen tieto
5. Metakielellinen pohdinta

1. Kielen huomioiminen

Vesta-Linnea syö välipalaa. Ja taittaa äidin levystä palan tummaa suklaata. Kukaan ei varmaan huomaa mitään. Hän selailee vähän matikanlaksyä. Kohta Mindy on jo täällä! Tai ainakin Mindy soittaa ihan kohta. Nyt koulu on jo loppunut häneltäkin.

10

Mutta puhelimesta ei kuulu piippaustakaan. Tai joo, nyt se piippaa viestin merkiksi. Viesti on Alexilta. Siinä lukee vain: Piip. Se oli heidän leikkinsä, kun he olivat pienempiä.

Vesta-Linnea järjestelee laatikkonsa. Hän tarkistaa puhelimen latauksen. Akku on täynnä, hyvä juttu. Hän odottaa, kärsivällisesti. Hän odottaa. Hän odottaa- ja-odottaa-ja-odottaa. Hän odottaa ovikellon soimista. Hän odottaa puhelua Mindyltä. Tai tekstaria. Kylläpä se nyt kestää!

11

Tove Appelgren, Salla Savolainen: Vesta-Linnea ja kaverit. Tammi 2019.

Molli kertoi Sisulle valtavista puista
ja suunnattomasta metsästä.

- Oooo, hämmästeli Sisu.

- Heippalallaa tarkoittaa hei, Molli sanoi
ja kertoi Sisulle metsässä kohtaamastaan
hauskasta höpöttäjästä.

- Heippalallaa, Sisukin sanoi ja nauroi.

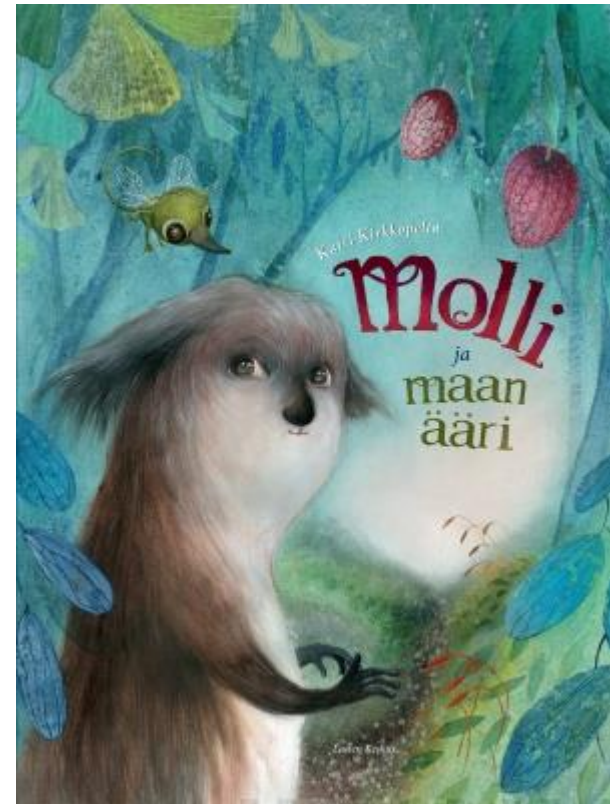

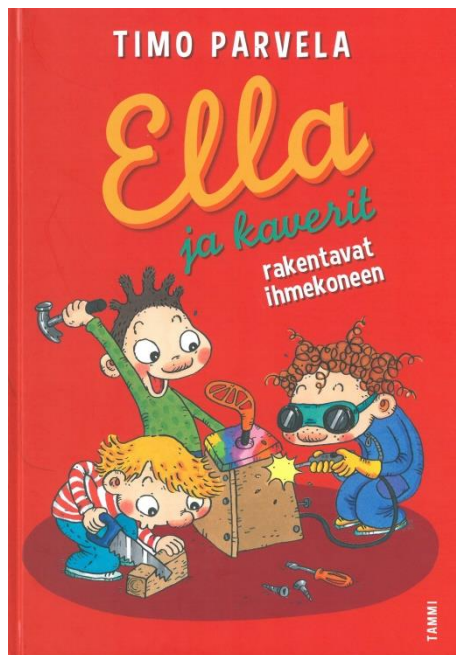
- Voi, huokaisi Sisu myötätuntoisesti,
kun Molli kertoi koti-ikävästään ja peloistaan.

Molli ei ollut koskaan puhunut
näin paljon. Sisulle oli helppo puhua.
Sisu oli hyvä kuuntelemaan.

- Matkakuumeesta seuraa näköjään
puheripuli, Sisu totesi hymyillen.

SAMMON RAKENNUSOHJE PILTEILLE

Minä olen Ella. Olen melkein kolmannella luokalla. Meidän luokkamme on kaksi ja puoli A. Meillä on mukava luokka ja mukava opettaja. Tai oli, sillä viime aikoina opettaja on ollut vähän pyöristynyt.

– Pyöristynyt, korjasi Tiina. – Se on eri asia.

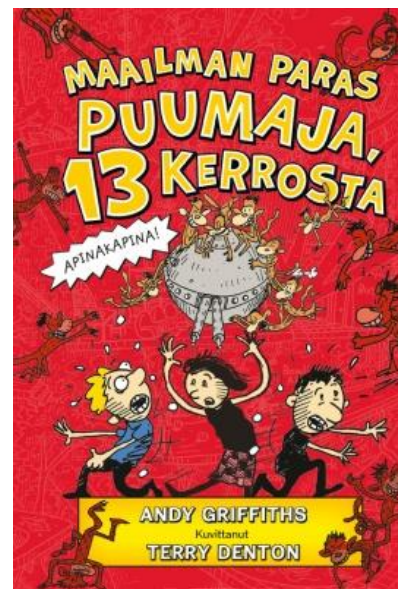
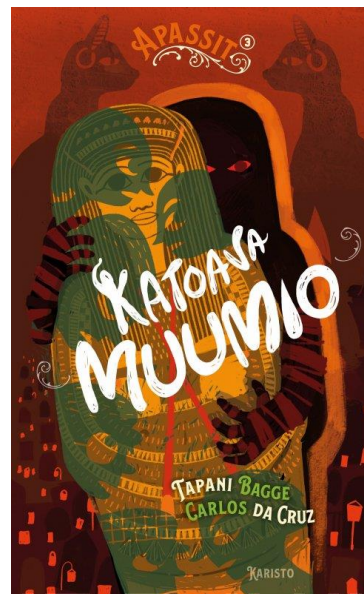
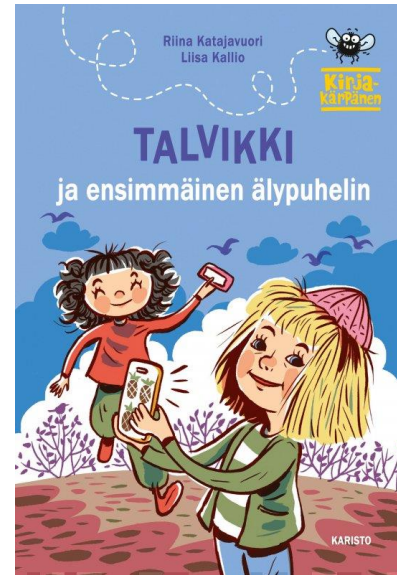
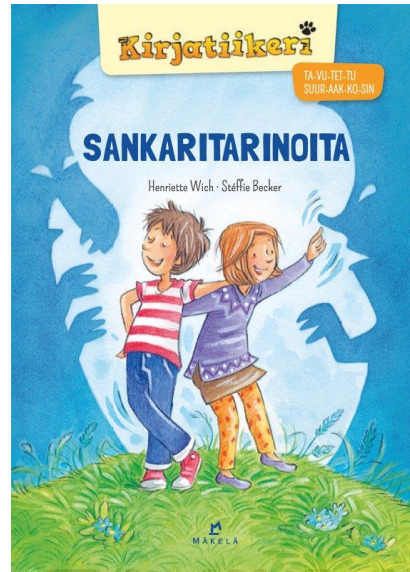
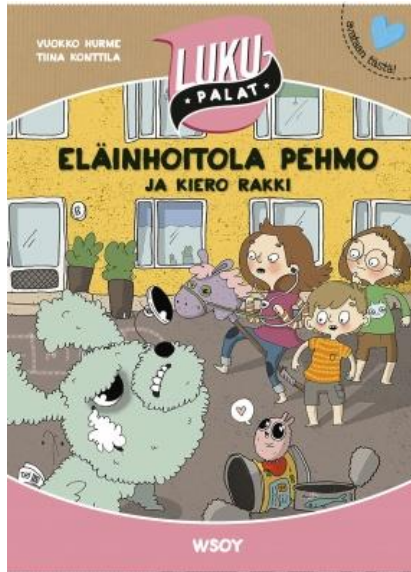
Tiina on niin tarkka asioista.

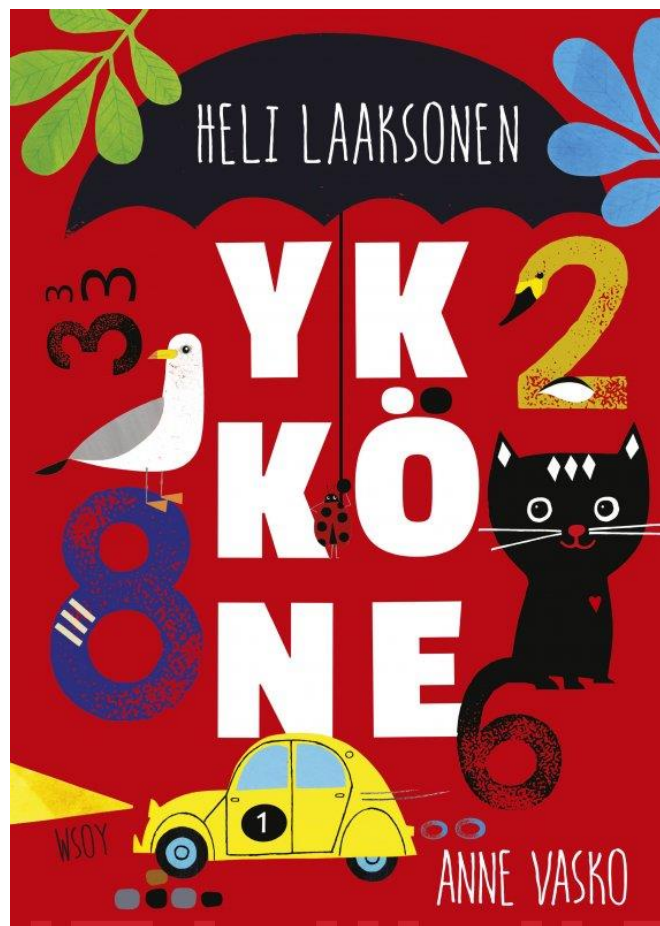
– Kuka on piristynyt? kysyi Hanna.

– Onko opettaja taas kiristynyt? kauhistui Samppa. – Helpompi on saada kiristäjä läpi pullonkaulasta kuin kameli kymmenelle oksalle, filosofoi Tuukka.

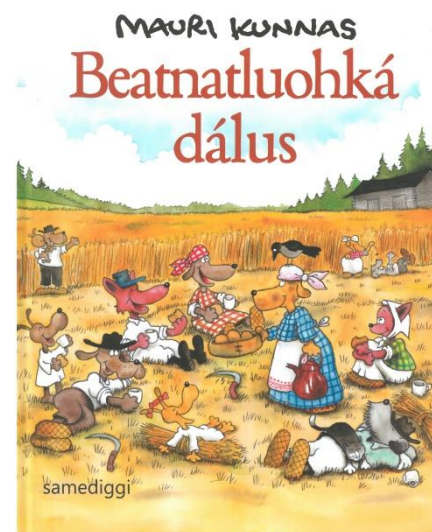
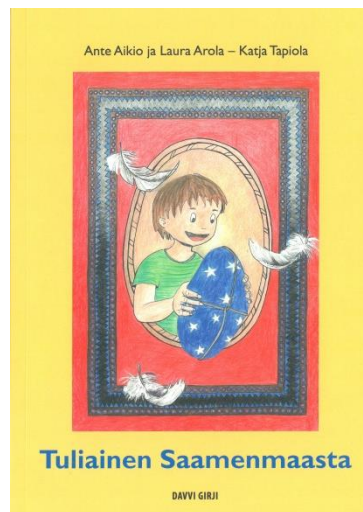
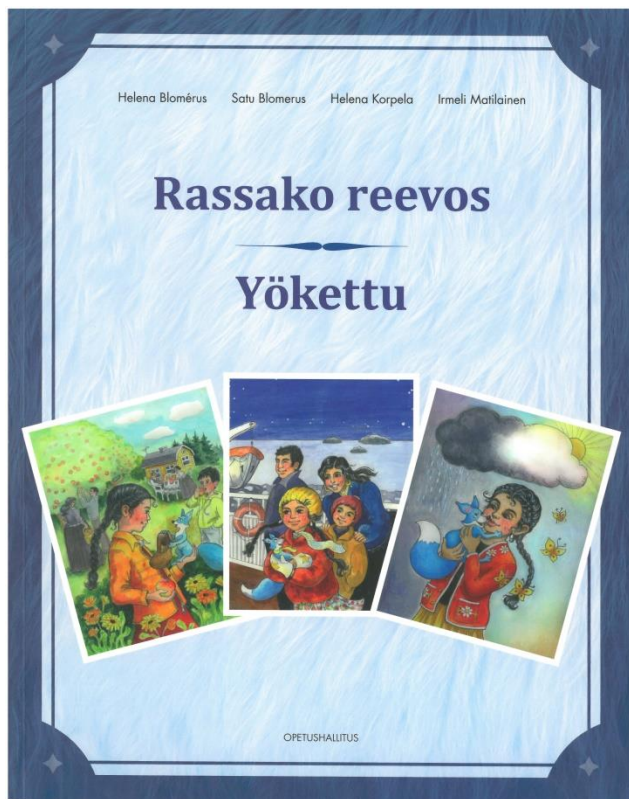
– Minä tykkään kyttyrää, jos minun täytyy ratsastaa kamelilla, Pukari jupisi.

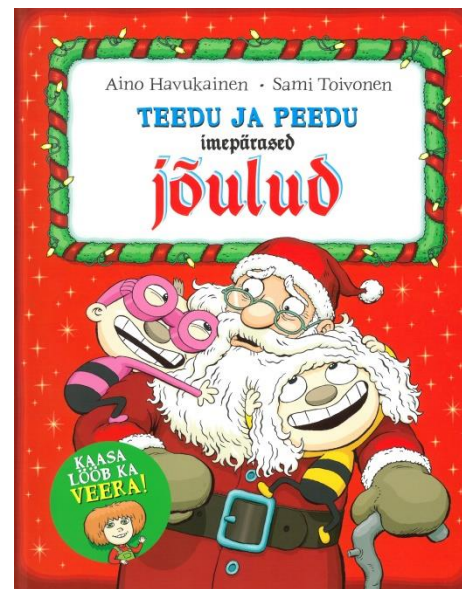
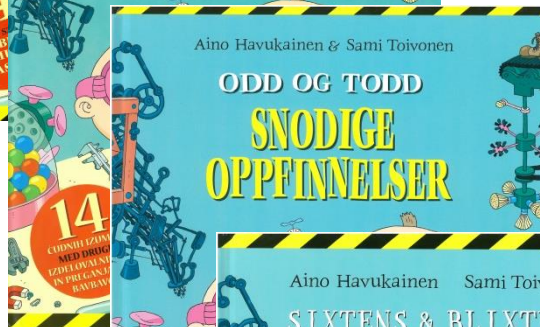
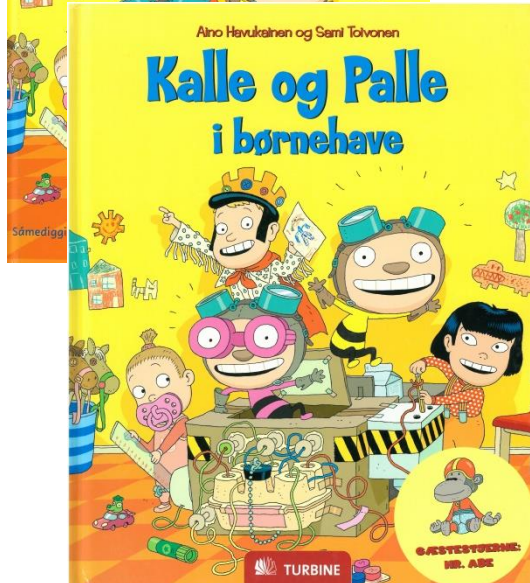
– Tuleeko ö ennen tavallista a-kirjainta vai vasta sen ulkomaisen a:n jälkeen? kysyi Pate. Hän heilutteli kädessään kirjaa.

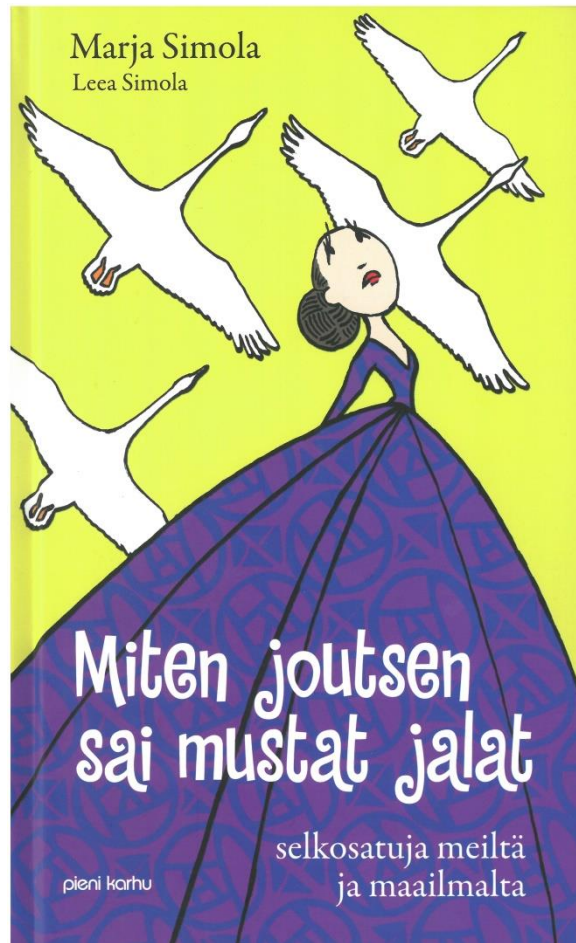
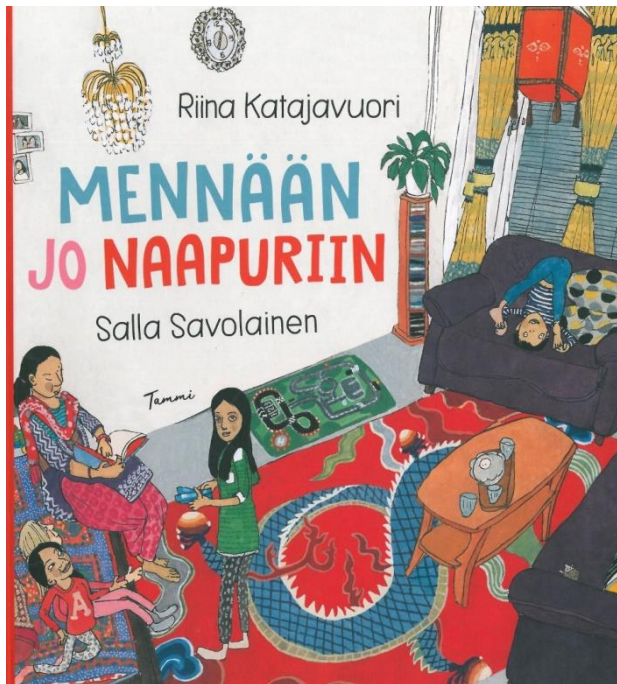

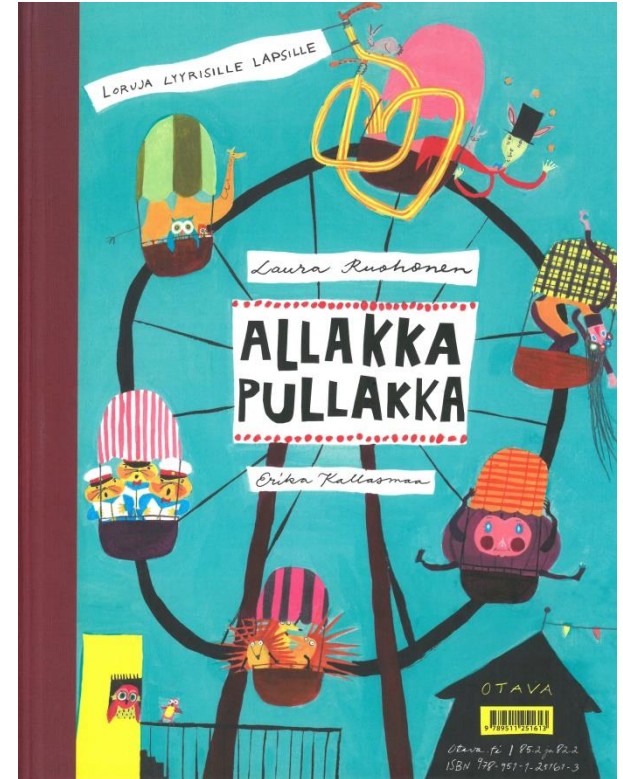
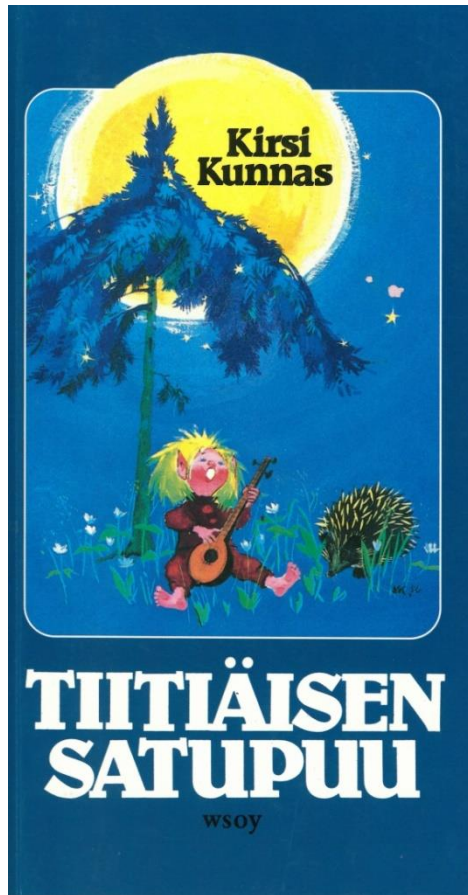
2. Kieliyhteisöihin kohdistuvat asenteet

3. Kielellinen luovuus

JUMMO JA JÖNNI

Iso-Jummo paiskoo murikoita rannalla.
Pikku-Jönni linnassansa sannalla.

Jummo tallaa linnan lakoon,
Jönni ei aio lähteä pakoon.

Pui nyrkkiä Jummon jalalla:
– Olemme molemmat rakennusalalla!

– Joskus sekin päivä koittaa,
kun viisaus voimankäytön voittaa!

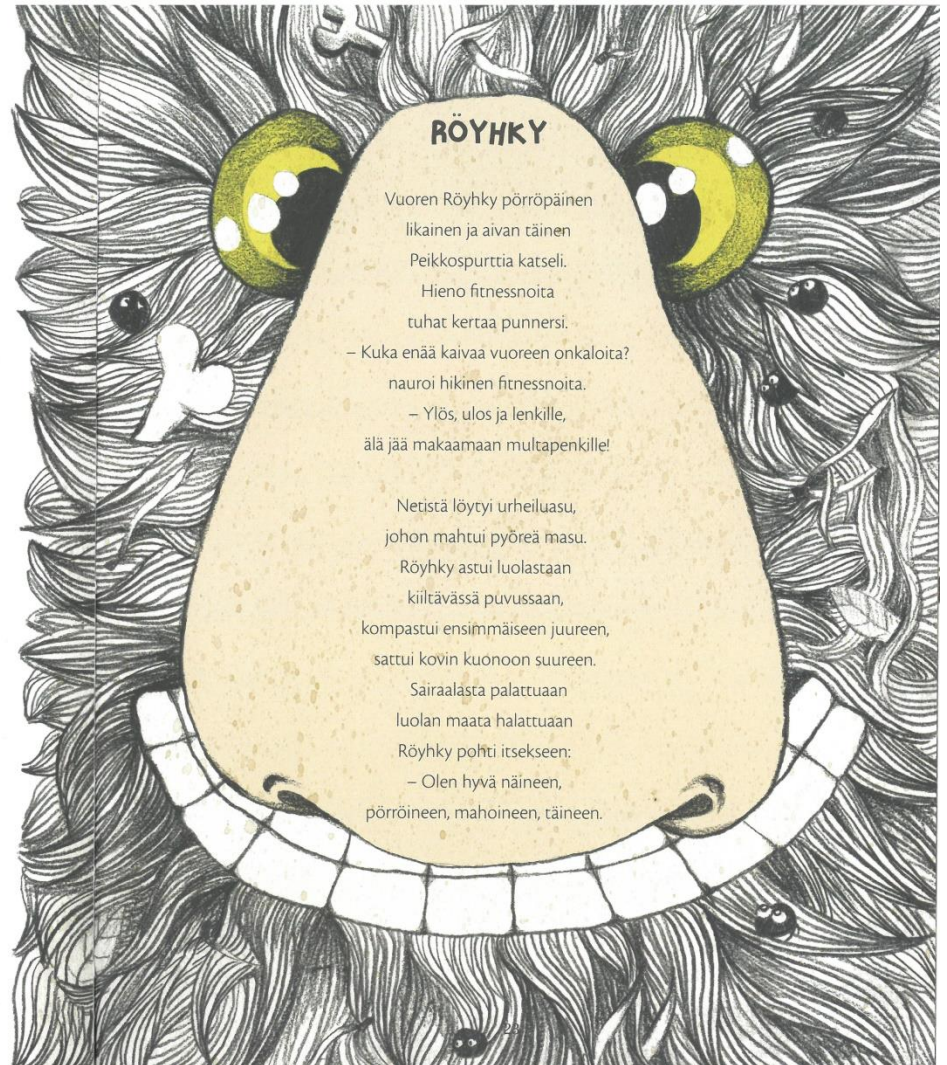
22

RÖYHKY

Vuoren Röyhky pörröpäinen
likainen ja aivan täinen
Peikkospurttia katseli.
Hieno fitnessnoita
tuhat kertaa punnersi.

– Kuka enää kaivaa vuoreen onkaloita?
nauroi hikinen fitnessnoita.
– Ylös, ulos ja lenkille,
älä jää makaamaan multapenkille!

Netistä löytyi urheiluasu,
johon mahtui pyöreä masu.
Röyhky astui luolastaan
kiiltävässä puvussaan,
kompastui ensimmäiseen juureen,
sattui kovin kuonoon suureen.
Sairaalaista palattuaan
luolan maata halattuaan
Röyhky poltti itseksensä:
– Olen hyvä näineen,
pörröineen, mahoineen, täineen.

23

Varomaton viikuna

Viikuna viikuna
väistä vähän,
et voi jäädä istumaan tähän!
Taivaalta syöksyy jättiläismuna,
selkäsi takaa aavikkojuna
ohjissa paha mösjöö La Huma!

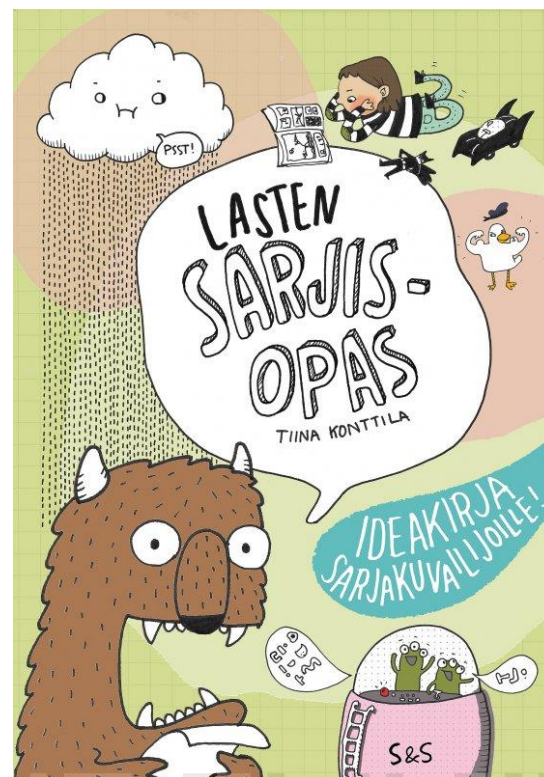
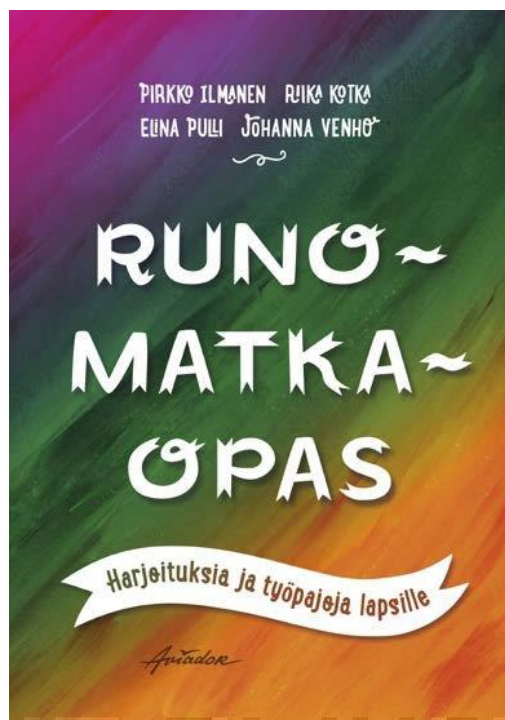

Sankari-Sopuli

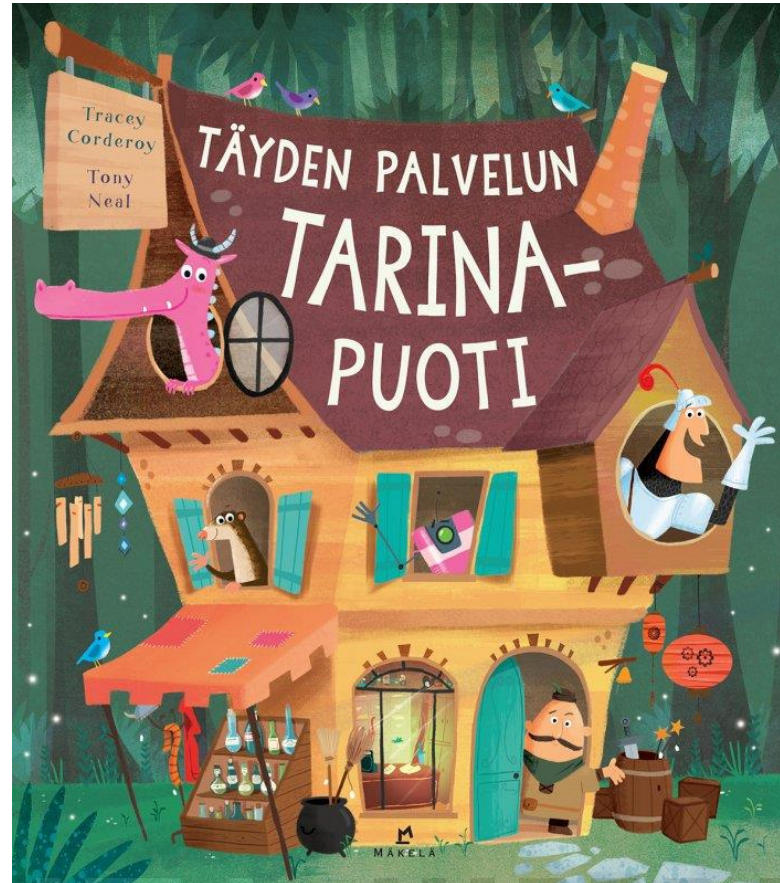
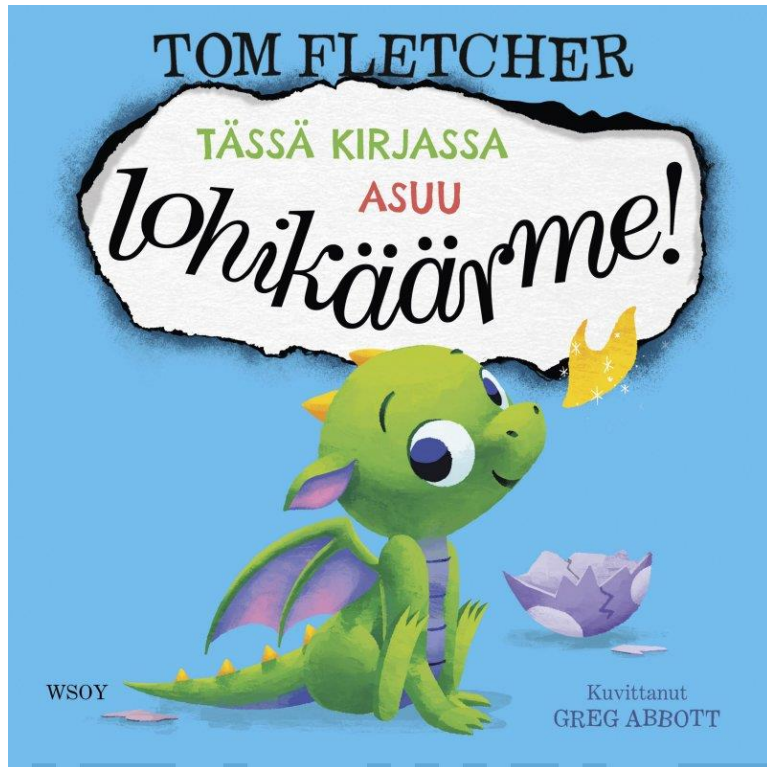
Hei Sopuli! Sopuli! Sopuli!
Huutaa apua tapulin Sipuli.

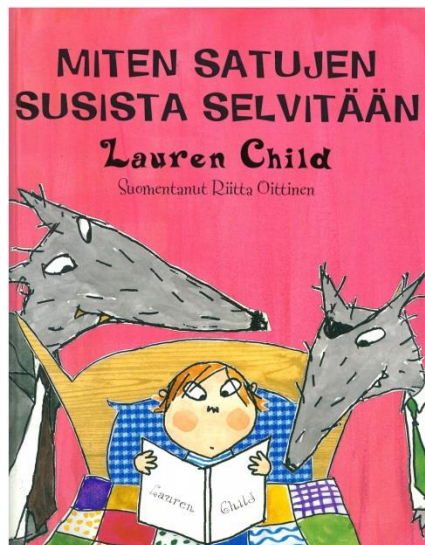
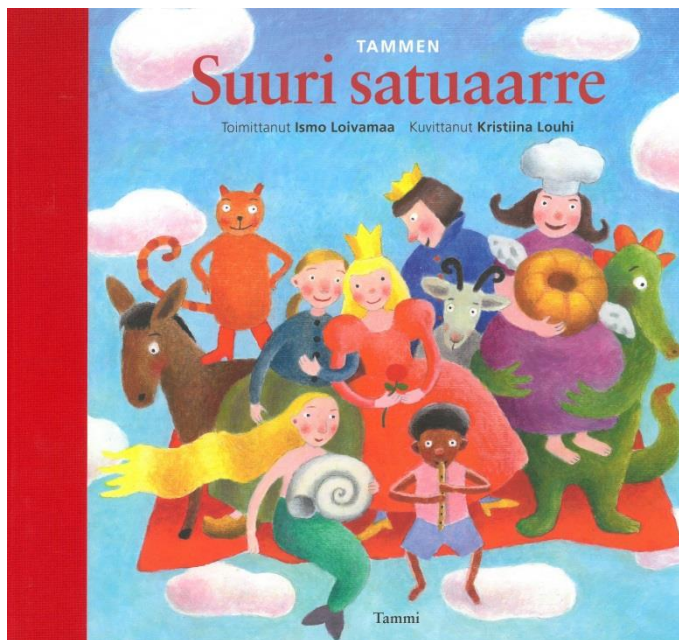
Kolme hikistä pikimiestä
erehtyi pahasti valtatiestä,
tekee hääkakuun piennarta
sorasta ja piestä!

Sopuli! Sopuli! Sopuli!
Pelasta tapulin Sipuli!

4. Metakielellinen tieto

Sisällys

Satu saduista 9

Aisopos
Jänis ja kilpikonna 10

Aisopos
Hiirien kokous 12

Aisopos
Kissa ja hiiret 13

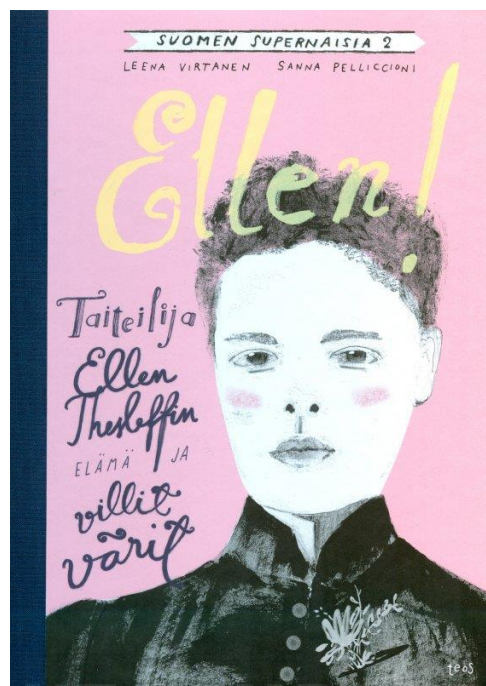
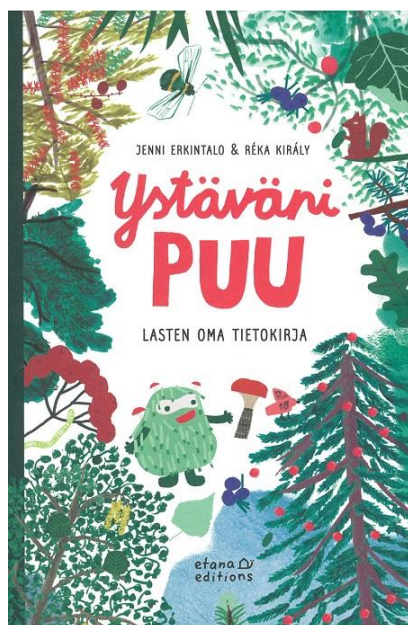
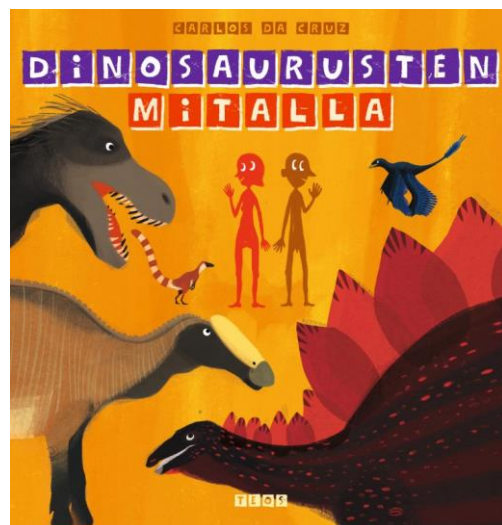
Charles Perrault
Saapasjalkakissa 14

Charles Perrault
Haltijattaret 19

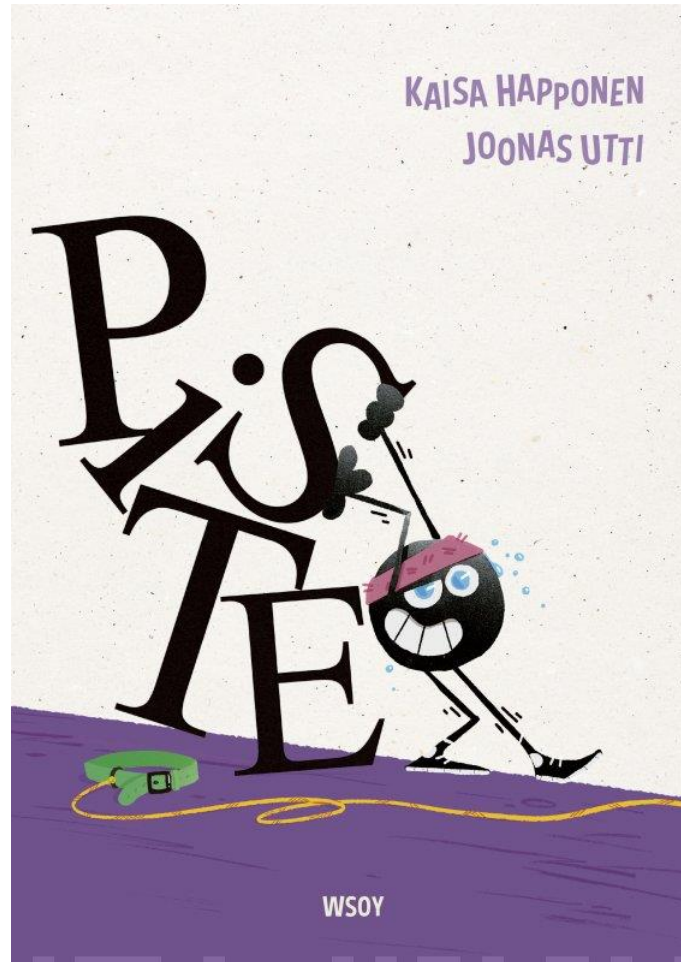
Ivan Krylov
Aasi ja Satakieli 22

Ivan Krylov
Hauki ja Kissa 24

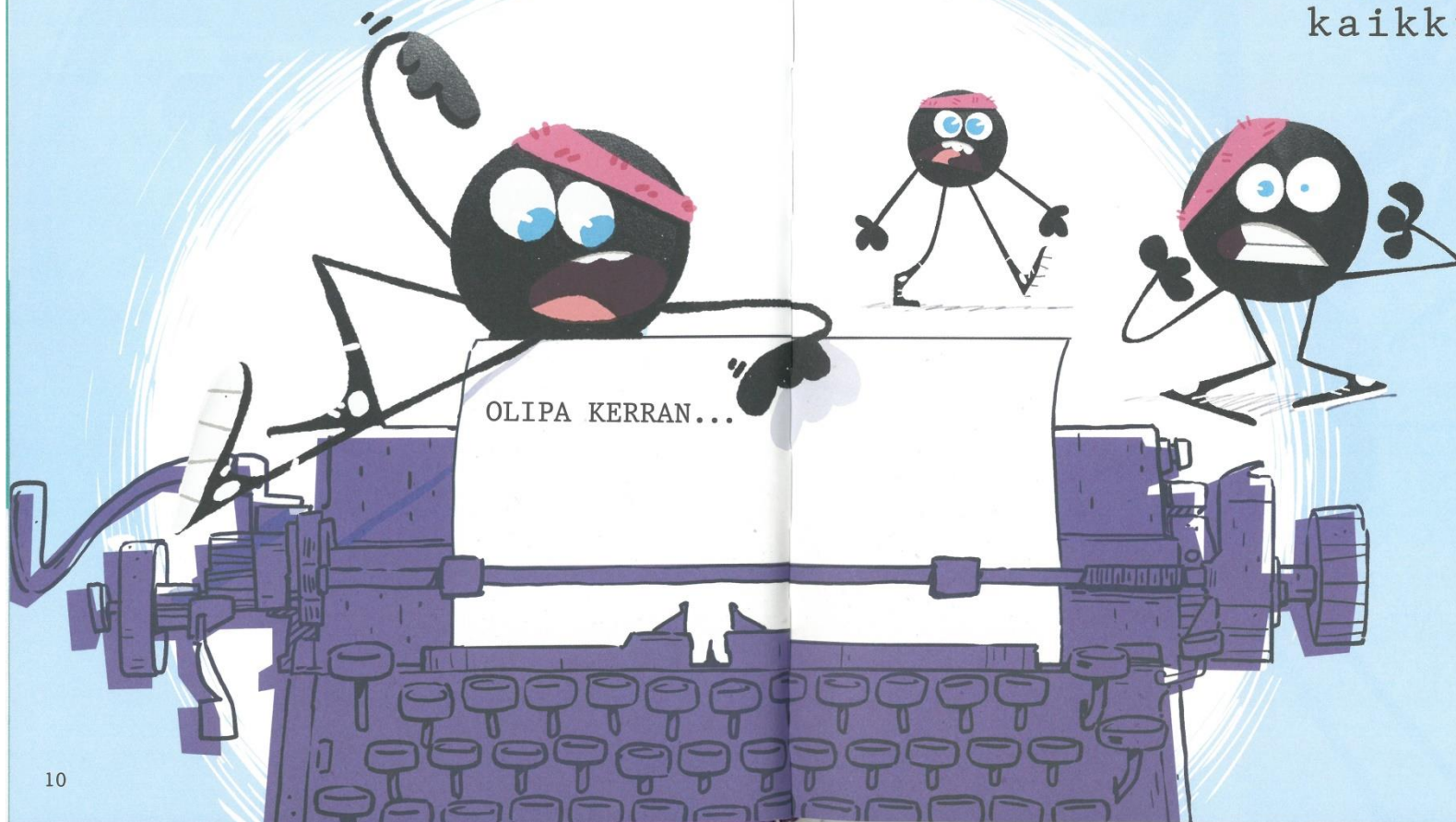
5. Metakielellinen pohdinta

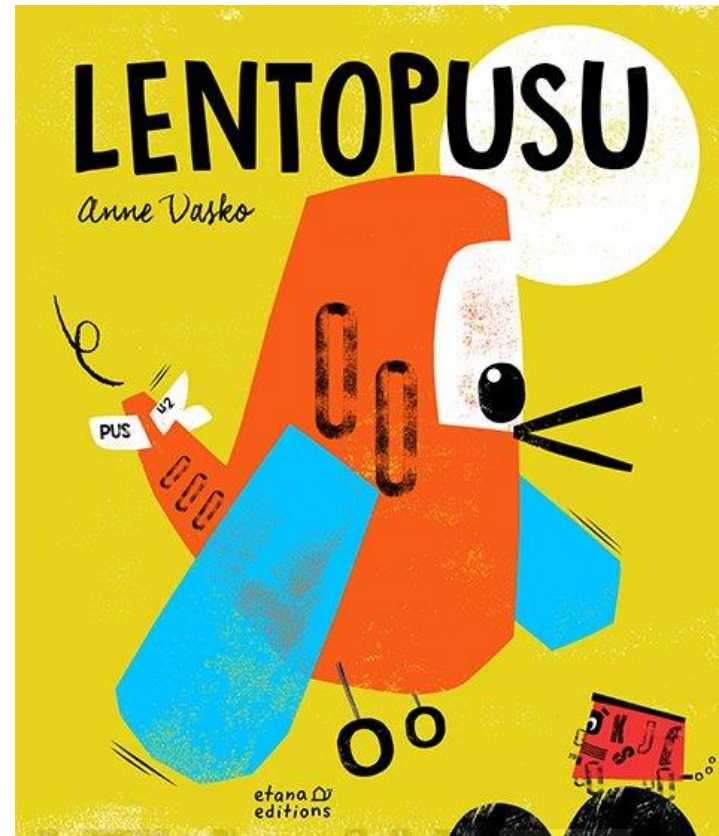
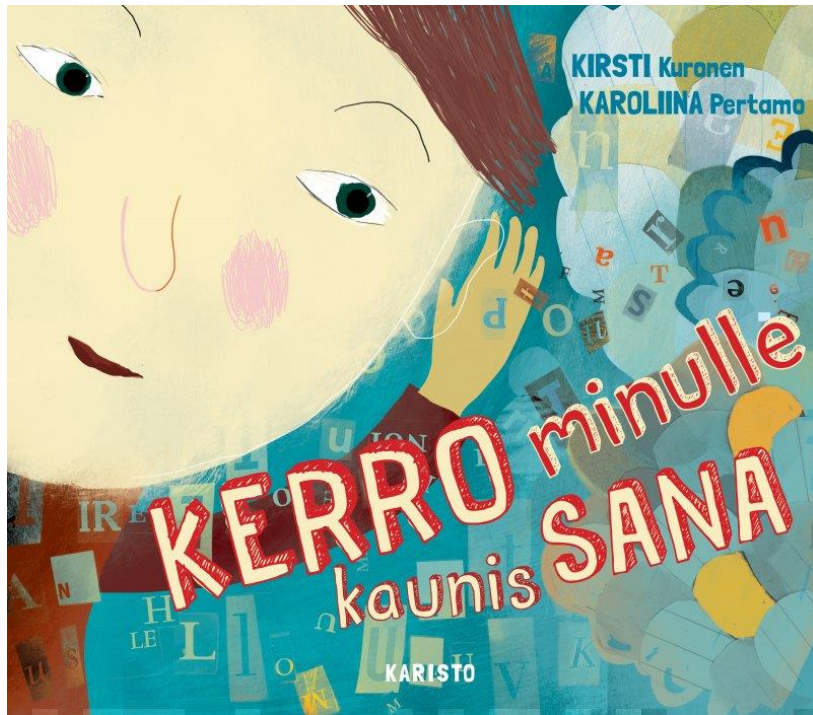

Tiedäthän ne kaksi
tosi kuuluisaa sanaa?
Ne kaksi joilla tarinat
yleensä alkavat.

Ja tiedäthän, että näiden
sanojen jälkeen voi tapahtua
ihan mitä tahansa?

Sillä tarinoissa kaikki
on mahdollista. Ja kun
sanon kaikki, tarkoitan
kaikki.

Konepeltien alla hyrsivät
lämpimät ajatukset.

Pian lentokone ja
kirjastoauto vaihtoivat
tummaa tax-free-suklaata
ja lemменrunoja.

Anne Vasko: Lentopusu. Etana Editions 2019.

Tarpeeksi leveitä teitä löytyi vain Amerikasta.
Mutta siellä kaukana ei ollut äälle ja
öölle mitään käyttöä.

TOOOT!
TYHMAA!
SIINA TULI
AITIA IKAVA!

(ööö ää = ä ä..ä)

Pääni poksahtaa pian.
Se pursuaa rumia sanoja.
Meidän koti on täynnä niitä.

Kirsti Kuronen, Karoliina Pertamo: Kerro minulle kaunis sana. Karisto 2019.

"Ei, ei! Ei mitään taukoja! Kaunis sana on juuri tulossa, aivan kielen päällä... makunystyrä? Ei hyvä. Nyt keksin: kirjastokortti! Tai ei sittenkään, ärrät kirkuvat liikaa. Jotain pehmoisempaa pitää olla.

Kirsti Kuronen, Karoliina Pertamo: Kerro minulle kaunis sana. Karisto 2019.

Tuutulaulu? Ehkä hunajainen, **lutunainen,**
NATIAINEN, nuppiainen, söpöläinen, höpöläinen?
Suppusuu? HULIVILI. HUVIPUISTO?

Myös lainelautailu kuulostaa kauniilta,
ja liinavaatekaappi. Tai lukuloma, tai
tupsutoukkakehrääjä, tai pikkutoukkapakslainen,
tai, tai, tai... hei, nyt se tuli: kaikkein kaunein sana
on tietenkin **LUKUTOUKKA !"**

"Kiitos paljon", tokaisen vikkellästi ja livautan
lukutoukan lippaaseeni.

Vielä ulko-ovella kuulen kirjastosedän punnitsevan lisää vaihtoehtoja: "Ehkä kuitenkin haaveiluaamu, tai aavevene, tai aavikkohaukka, tai..."

A diagram consisting of five overlapping circles of different colors: blue, green, orange, pink, and yellow. Each circle contains text in Finnish. The circles are arranged in a cluster, with the blue circle at the top left, the green circle at the top center, the orange circle at the top right, the pink circle at the bottom left, and the yellow circle at the bottom center.

**KIRJAT
ESILLÄ
ARJESSA**

**KIELELLÄ
LEIKITTELY**

**SANOJEN
MAISTELU –
MYÖS ERI
KIELILLÄ**

**OMA
KIRJOITTA-
MINEN**

**MONIPUOLISET
TEKSTIT**

Kiitos!

Ota yhteyttä:

Kaisa Laaksonen

Kaisa.laaksonen@lastenkirjainstituutti.fi

www.lastenkirjainstituutti.fi